

УДК 657.01

JEL classification R 140, R 520, M 410

Бінчаровська Т.А.,
аспірантка¹*кафедри обліку та економіко-правового
забезпечення агропромислового бізнесу,
Тернопільський національний економічний університет***ДОКУМЕНТАЛЬНЕ ОФОРМЛЕННЯ ОПЕРАЦІЙ ІЗ ЗЕМЕЛЬНИМИ
РЕСУРСАМИ В УМОВАХ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ЗЕМЕЛЬ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ**Bincharovska T.A.,
*postgraduate student at the
department of accounting and economic
and legal support of agricultural production,
Ternopil National Economic University***DOCUMENTARY REGISTRATION OF OPERATIONS WITH LAND
RESOURCES IN THE CONDITIONS OF FUNCTIONING
OF THE MARKET OF AGRICULTURAL LANDS**

Постановка проблеми. Внаслідок земельної реформи в Україні відбулись суттєві зміни у формах власності на землю, що викликали суттєві перетворення у складі землевласників та землекористувачів. Сільськогосподарські землі мають загальнонаціональний пріоритет і нагально потребують ефективних заходів контролю за їх охороною та використанням. Запровадження в Україні приватної власності та особливості використання земель у виробничому процесі аграрних підприємств зумовили необхідність подальшого розвитку ефективних форм управління земельними відносинами та раціонального землекористування, що, в свою чергу, вимагає переосмислення економічної суті земельних ресурсів та включення їх до складу об'єктів бухгалтерського обліку. Збереження рівня родючості ґрунтів, недопущення негативного балансу поживних речовин при вирощуванні сільськогосподарських культур, дотримання сівозмін є обов'язковими для виконання всіма суб'єктами аграрних відносин. Відтак виникає потреба в документальному оформленні операцій із земельними ресурсами в умовах функціонування ринку земель сільськогосподарського призначення.

Первинні документи є підставою для відображення господарських операцій із землею в аналітичному та синтетичному обліку. Слід зазначити, що на сільськогосподарських підприємствах слабо розроблені питання організації документування наявності та руху об'єктів землекористування, нерідко фактично відсутнє ведення документації первинного обліку, реєстрів синтетичного і аналітичного обліку об'єктів землекористування.

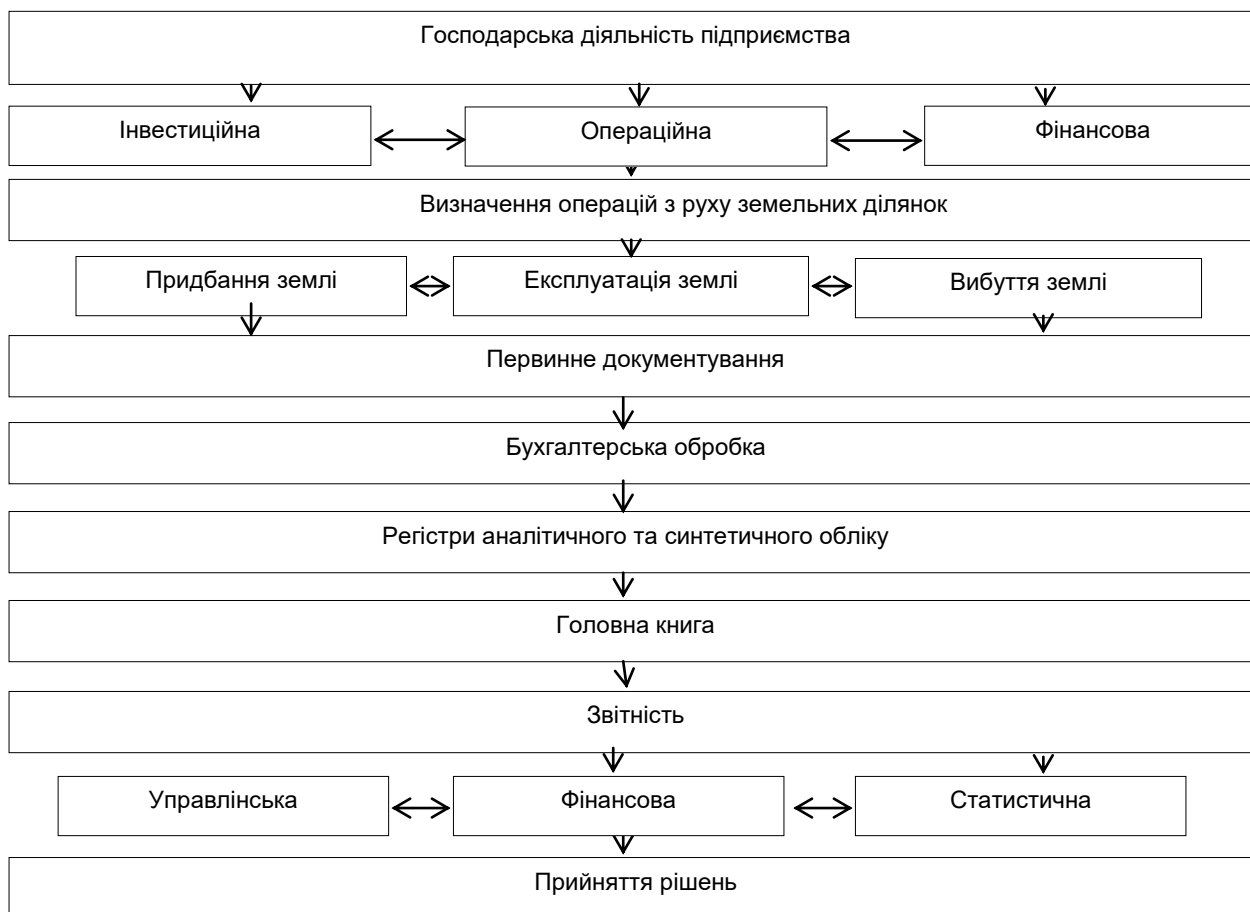
Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема документального відображення земель сільськогосподарського призначення є об'єктом наукових дискусій і розкривається в працях багатьох вітчизняних науковців. Зокрема у дослідженнях В. М. Жука [8] розкрито переваги створення окремого стандарту для оцінки та обліку земель сільськогосподарського призначення. Окремі проблеми бухгалтерського обліку земель сільськогосподарського призначення у своїх працях намагаються вирішити О. Ф. Томчук, Л. І. Федоришина [5]. Над вирішенням проблеми теорії та методології документування земельних ділянок працювали науковці О. Ф. Ярмолюк [4], О. А. Кушніренко [2], Б. С. Гузар [3] та інші.

Незважаючи на значні наукові результати, недостатньою залишається теоретична та практична узгодженість питань документального оформлення земель сільськогосподарського призначення.

Постановка завдання. Метою дослідження є розробка системи документального забезпечення операцій із земельними ресурсами в умовах функціонування ринку земель сільськогосподарського призначення.

¹ Науковий керівник: Бруханський Р.Ф. – д.е.н., професор

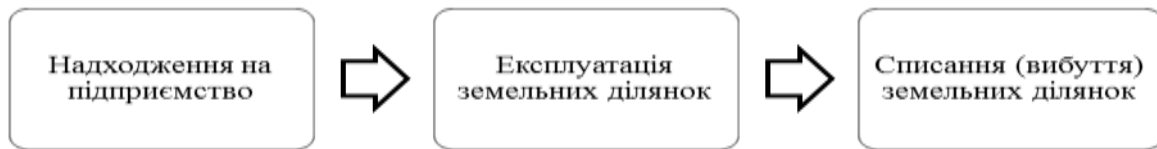
Виклад основного матеріалу дослідження. Документування є одним з елементів методу бухгалтерського обліку та відіграє важливу роль у системі бухгалтерського обліку, забезпечуючи його інформаційну базу і достовірність відображених господарських операцій. Первинні документи служать підтвердженням факту господарських операцій, що відбулися. Дані, що наведені у цих документах, є основою аналітичного обліку, що припускає ведення реєстрів як у натуральному, так й у грошовому вимірниках. Первинні документи є вихідною інформацією для всіх рівнів управління господарською діяльністю. Від якості наданої первинної інформації значною мірою залежить вірогідність звітності, результати оцінки й аналіз показників, що характеризують ефективність використання земельних ресурсів. Дані оперативного обліку накопичуються у первинних документах, після чого систематизуються на рахунках фінансового обліку та відображаються у звітності (рис. 1).

Рис. 1. Схема формування інформації про земельні ресурси в обліку

Джерело: власна розробка автора

Документування операцій із земельними ресурсами на підприємствах оформляється згідно з встановленими первинними документами, котрі затверджені наказом Міністерства статистики України «Про затвердження типових форм первинного обліку», Міністерством фінансів України «Про затвердження Методичних рекомендацій по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку» та «Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку основних засобів», наказами Міністерства аграрної політики «Про затвердження реєстрів та Методичних рекомендацій з організації та ведення бухгалтерського обліку за журнально-ордерною формою на підприємствах агропромислового комплексу», «Про затвердження Методичних рекомендацій з організації та ведення бухгалтерського обліку в селянських (фермерських) господарствах» від 02.07.2001 р. № 189, спеціалізовані форми первинних документів з обліку основних засобів та інших необоротних активів сільськогосподарських підприємств затверджені Наказом Міністерства аграрної політики України «Про затвердження спеціалізованих форм первинних документів з обліку основних засобів та інших необоротних активів сільськогосподарських підприємств і Методичних рекомендацій щодо їх застосування» від 27.09.07 № 701 та здійснюється на загальних засадах обліку основних засобів. Операції, що здійснюються із земельними ресурсами на підприємстві можна розділити на три стадії (рис. 2). Кожна стадія вимагає на підприємстві чіткого документального оформлення господарських операцій і відображення на рахунках бухгалтерського обліку з метою контролю за фактичним станом об'єктів обліку.

Рис. 2. Етапи здійснення операцій із земельними ресурсами на підприємстві

Джерело: власна розробка автора

Під час надходження земельних ресурсів на сільськогосподарські підприємства вони обліковуються відповідно до чинного законодавства обліку основних засобів, а саме п. 10 «Методичних рекомендацій № 561» [1]. Згідно з цим документом підставою для зарахування на баланс земельних ділянок є «Акт приймання-передачі основних засобів» (ф. № ОЗСГ-1), який застосовується для оформлення прийняття-передачі основних засобів і складається на кожний окремий об'єкт основних засобів, який надходить шляхом придбання або безоплатної передачі від інших організацій. Аналіз існуючого документу свідчить про те, що він не пристосований для відображення операцій із надходження земельних ділянок тому, що представлені в ньому відомості не надають необхідну аналітичну інформацію про землю для потреб користувачів. Так, існуюча форма № ОЗСГ-1 не передбачає розкриття деталізованої інформації щодо права користування земельними ділянками та про вид правовстановлюючого документа. Також, це стосується відомостей про кількість угідь, їх властивості, якісний склад, тип ділянки, місце розташування, конфігурацію, кадастровий номер, наявність на ділянках певних забудов, плани меж, діючу систему сівозмін (за останні 3-8 років) тощо.

Тому, науковці вносять свої пропозиції з приводу створення спеціалізованої форми первинного документу для оформлення надходження земельних ділянок на підприємство (табл. 1).

Таблиця 1

Документальне оформлення надходження земельних ділянок

Надходження земельних ресурсів			
Автор	Пропонований документ	Коментар	Тип рекомендації
п. 10 Методичних рекомендацій №561	«Акт приймання-передачі основних засобів» (ф. № ОЗСГ-1)	Застосовується для оформлення прийняття-передачі основних засобів і складається на кожний окремий об'єкт основних засобів	існуючий документ
Гузар Б.С.	«Акт на оприбуткування і вибуття (прийому-передачі) земель (земельної ділянки)»	Необхідно ввести ряд реквізитів, що розкривають додаткову інформацію по земельних ділянках: найменування сторони, що передає і приймає, юридичний статус земельної ділянки, бал бонітету, номер поля і сівозміни.	рекомендації щодо вдосконалення фіксації операцій
Томчук О.Ф., Федоришина Л. І.	«Акт приймання-передачі земельної ділянки»	Вважають за потрібне складати зазначений документ у присутності двох сторін щонайменше у двох примірниках, містить інформацію щодо місця розташування та вартості об'єкта обліку, що є достатнім для формування даних фінансового обліку та забезпечить зменшення обсягів документообігу	щодо посилення правочинності
Кушніренко О.А.	«Акт приймання-передачі земельних ресурсів»	Надаватиме всі відомості щодо її одержання та подальшої експлуатації, місцезнаходження ділянки; дані про затрати на поліпшення; інформацію про особу, за якою закріплюється ділянка; момент введення її в експлуатацію на даному підприємстві; балансова та нормативна грошова вартість	щодо оптимізації господарських процесів і
Ярмолюк О.Ф.	«Акт приймання-передачі земельної ділянки(паю)»	Розкриватиме як характеристики самої ділянки, так і надаватиме відомості щодо придбання та подальшої її експлуатації	щодо оптимізації господарських процесів
Пропозиція автора	«Акт приймання-передачі сільськогосподарської ділянки (паю)»	Застосовується для оприбуткування та списання земель сільськогосподарського призначення на умовах власності, оренди або нематеріального активу. Містить інформацію щодо форми власності, площі та географічного розташування, кадастрового номеру, балансової вартості та грошової оцінки.	щодо оптимізації господарських процесів

Джерело: сформовано на основі [2], [3], [4], [5].

О. А. Кушніренко вважає, що у контексті аграрного бухгалтерського обліку об'єктів «живої» економіки доцільне введення спеціалізованого документу – «Акт приймання-передачі земельних ресурсів», який розкриватиме як характеристики самої ділянки, так і надаватиме всі відомості щодо її одержання та подальшої експлуатації [2, с. 160].

Б. С. Гузар пропонує оприбуткування земельних ресурсів оформляти «Актом на оприбуткування і вибуття (прийому-передачі) земель (земельної ділянки)». Його, на думку науковця, можна застосовувати при оприбуткуванні й вибутті земель, що знаходяться у власності, оренді та користуванні [3, с. 100].

Інформаційні вимоги користувачів на сьогодні є високими. Їх цікавить систематизована інформація щодо придбання та подальшої експлуатації земельної ділянки. Враховуючи їх, О. Ф. Ярмолюк пропонує використовувати «Акт приймання-передачі земельної ділянки(паю)», який розкриватиме як характеристики самої ділянки, так і надаватиме всі відомості щодо придбання та подальшої її експлуатації (реквізити підприємства, що передає земельну ділянку, та підприємства, що її одержує; категорія земель за цільовим призначенням та вид угідь; якість ґрунтів; місцезнаходження ділянки; дані про затрати на поліпшення; інформація про того, за ким закріплено ділянку; з якого моменту вона вводиться в експлуатацію на даному підприємстві; її балансова та нормативна грошова вартість та наказ або договір, на підставі якого відбувається оприбуткування чи передача земельної ділянки), а також склад комісії, що підписує цей документ [4].

О. Ф. Томчук та Л. І. Федоришина [5, с. 118] вважають за потрібне складати зазначений документ у присутності двох сторін щонайменше у двох примірниках, один з яких залишатиметься після підписання в бухгалтерії підприємства, що передає ділянку, другий – в бухгалтерії підприємства-одержувача. При необхідності складатиметься третій примірник акта, який разом із відомостями про сівозміни та планом меж ділянки, копією експлікацій надаватиметься агрономічній службі, зацікавленій в такій інформації.

Щоб підготувати належне облікове забезпечення для функціонування ринку земель сільськогосподарського призначення та для задоволення інформаційних вимог користувачів ми вважаємо, що необхідно розробити вузькоспеціалізовані документи. Тому ми пропонуємо для підприємств використовувати документ для приймання-передачі земельних ділянок «Акт приймання-передачі сільськогосподарської ділянки (паю)». В акт, на нашу думку, необхідно ввести реквізити, які б відображали усі специфічні особливості земельних ділянок та що розкривають додаткову інформацію по них: найменування сторони, що передає і приймає, категорія земель за цільовим призначенням та вид угідь; якість ґрунтів; місцезнаходження ділянки; дані про затрати на поліпшення; з якого моменту вона вводиться в експлуатацію на даному підприємстві; її балансова та нормативна грошова вартість та наказ або договір, на підставі якого відбувається оприбуткування чи передача земельної ділянки), супровідні документи, що додаються при одержанні земельної ділянки, умови одержання земельної ділянки (купівля-продаж, оренда, емфітевзис та ін.), а також склад комісії, що підписує цей документ. «Акт приймання-передачі сільськогосподарських земель» можна застосовувати при оприбуткуванні й вибутті земель, що знаходяться у власності, оренді та користуванні.

Процеси вибуття земельних ділянок, часток (паїв) в аналітичному обліку на підприємстві теж мають низку особливостей, що й відображається в окремих первинних документах. Так, при передачі основного засобу іншому суб'єкту господарювання (наприклад, при продажу, оренді, міні, безкоштовному переданні, внеску до статутного фонду іншого підприємства) вважаємо за потрібне користуватись на підприємстві запропонованою вище формою «Акту приймання-передачі сільськогосподарських земель». Переміщення об'єкта від однієї підзвітної особи до іншої оформляється цим же актом. В інших випадках списання основних засобів, згідно чинного законодавства, рекомендується оформляти «Актом на списання основних засобів».

Відповідно до чинного законодавства, для земель сільськогосподарського призначення не передбачена зміна цільового призначення, що виключає застосування «Акту зміни цільового призначення».

Згідно діючого законодавства бухгалтерська служба після оприбуткування, для подальшого узагальнення інформації по кожній земельній ділянці повинна відкрити «Інвентарну картку обліку основних засобів», яка є базовим реєстром аналітичного обліку основних засобів. Інвентарну картку обліку основних засобів необхідно пристосувати до потреб обліку земельних угідь.

Інвентарні картки обліку земельних ділянок доцільно складати в одному примірнику на підставі актів приймання-передачі та супроводжувальних документів (кадастрового плану, правовстановлюючих документів на землю та ін.) і зберігати в бухгалтерії у картотеці. Проте, як і в п.11.4 методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку основних засобів [1], ми зовсім не виключаємо можливість побудови обліку з використанням двох примірників інвентарних карток обліку основних засобів (в бухгалтерії і місці експлуатації).

Для забезпечення контролю за збереженням основних засобів всі інвентарні картки бухгалтерією реєструються в «Описі інвентарних карток основних засобів» (форма №ОЗ-7).

Пооб'єктне відображення кожної ділянки передбачає ведення обліку по кожній матеріально-відповідальній особі в «Інвентарному списку основних засобів» (форма №ОЗ-9), дані в якому мають бути тотожними записам в інвентарних картках. Інвентарний список земель складається матеріально-відповідальною особою, яка відповідає за цільове використання угідь й застосовується для пооб'єктного обліку кожної ділянки. Дані, представлені у списку, мають бути ідентичними записам в «Інвентарних картках обліку земельних ділянок».

О. А. Кушніренко [6] рекомендує суб'єктам господарювання аграрної сфери вести Реєстр змін у складі земельних ресурсів. У пропонованому документі необхідно відобразити також інформацію про те, хто саме буде включати площі «відчужуваної» земельної ділянки до розрахунку ФСП. Іншими словами, необхідно зазначати, кому саме переходять права користування земельною ділянкою і хто буде здійснювати на ній господарську діяльність. Наприклад, у разі зміни орендаря фізичною особою-власником земельної частки (паю), така особа має надати орендарю (з яким є наміри розірвати угоду оренди) згоду взяття на баланс земельної ділянки іншим суб'єктом господарювання або відомості про те, що така особа буде здійснювати діяльність самостійно. Таким чином, за заявою власника земельної частки та при наданні нею письмової згоди про взяття на баланс земельної ділянки іншим суб'єктом господарювання (або здійснювати господарювання самостійно) сільськогосподарський товаровиробник вносить дані в «Реєстр змін у складі земельних ресурсів» і в такий спосіб розривається договір про оренду [6, с. 78].

Узагальнюючим первинним документом за класифікаційними групами основних засобів є «Картка обліку руху основних засобів» (форма ОЗ-8). На нашу думку, слід використовувати документ «Картка обліку руху земельних ділянок сільськогосподарського призначення», ми пропонуємо внести у даний документ інформацію про переміщення (надходження та вибуття) земельних ділянок на підприємстві протягом місяця, з уточненням даних про форму власності на земельну ділянку, її вартість та площу.

Чинним законодавством окремо виділено форму первинного обліку земельних ділянок, які перебувають у користуванні суб'єкта господарювання відповідно до договору оренди. Це «Акт прийому-передачі об'єкта оренди (земельної ділянки)» за договором оренди, який є невід'ємною частиною Договору.

Форма договору оренди земельної ділянки чи земельної частки (паю) законодавчо регламентована та відповідає формі «Типового договору оренди земельної ділянки та земельної частки (паю)» [7]. Прийняття на облік орендованих земельних ресурсів проводиться на основі договорів оренди землі із власниками ділянок. Синтетичний облік ведеться в журналі-ордері № 4. В цьому журналі вказується назва об'єкта, що поступив або вибув, первісна вартість, знос, залишкова вартість.

Аналітичний облік орендної плати рекомендується вести у «Відомості нарахування та виплати орендної плати за майно та землю». У цьому документі зазначається сума нарахованої орендної плати за землю, а також заборгованість перед орендодавцями.

Багато аграрних підприємств орендують земельні ділянки (паї) в декількох власників одночасно. За результатами проведеного дослідження ми вважаємо, що для підвищення аналітичності інформації про прийняті в оренду земельні ділянки на підприємстві необхідно вести Реєстр власників земельних ділянок (паїв). Складати такий реєстр необхідно по прийнятих – переданих в оренду земельних ділянках та їх власниках з реєстрацією його та зберіганням на підприємстві.

При відпуску готової продукції у рахунок виплати орендної плати оформляється «Товарна накладна», а при виконанні робіт (наданні послуг) «Акт виконаних робіт довільної форми».

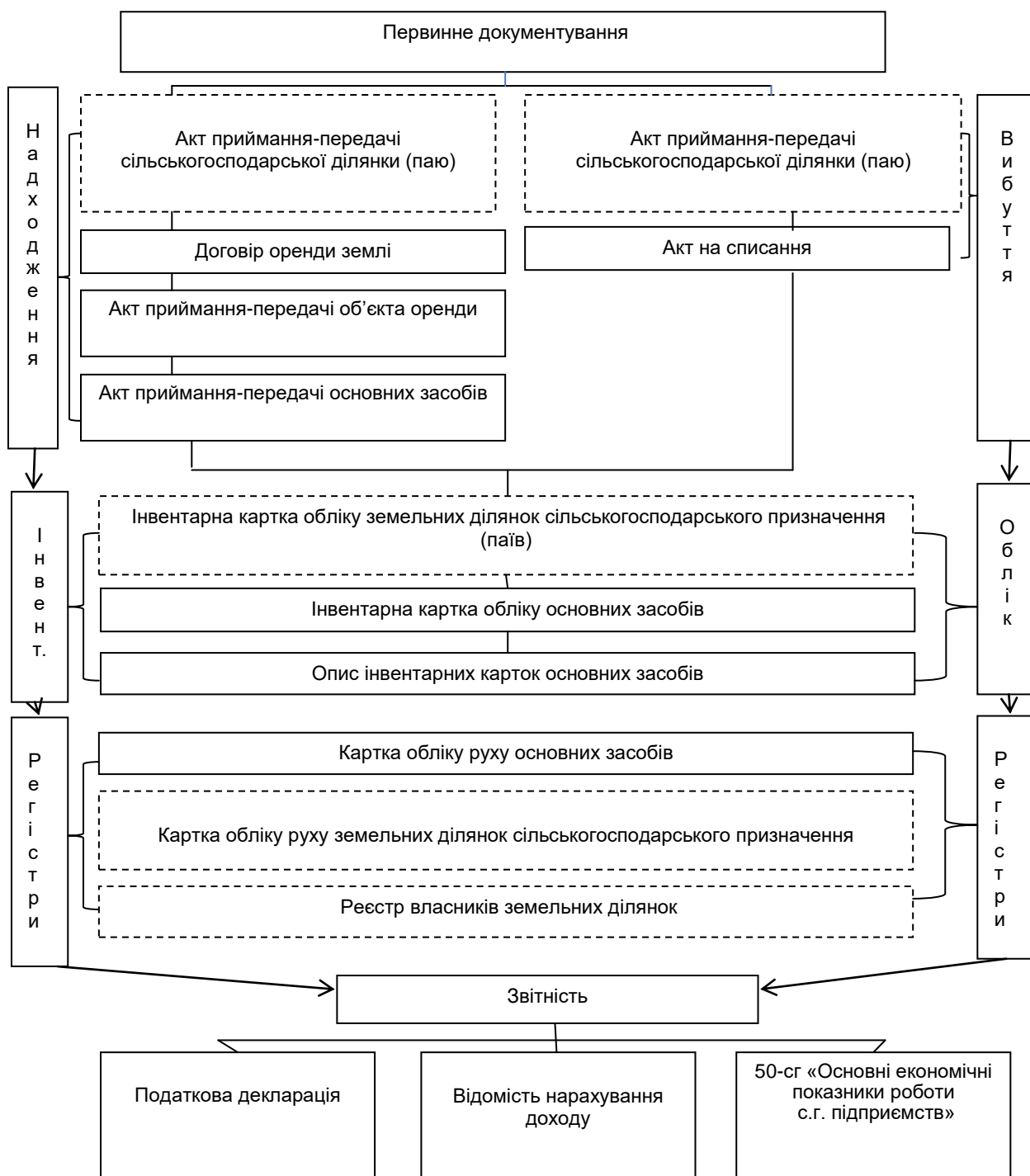
Виплату відповідних сум орендної плати підприємства здійснюють, як правило, за платіжними відомостями та видатковими касовими ордерами, накладними на відпуск товарно-матеріальних цінностей, актами виконаних робіт та наданих послуг. Відпуск готової продукції орендодавцям оформляється накладною, яка є підставою для списання готової продукції підприємством.

В аналітичному обліку для виплати коштів пайовикам використовується Відомість нарахування доходу.

В облікових реєстрах дані узагальнюються з урахуванням вимог зовнішніх користувачів та внутрішніх. Зовнішні користувачі отримують інформацію з фінансової та статистичної звітності, а внутрішні з управлінської. Нами розроблено графік документального оформлення операцій із земельними ресурсами для сільськогосподарських підприємств, з врахуванням запропонованих вище документів за умови функціонування повноцінного ринку землі (рис. 3).

Дані синтетичного обліку по рахунку 10 «Основні засоби» з журналу ордеру 4-А с. г. переносять в Головну книгу, а потім – в Баланс (Звіт про фінансовий стан) підприємства (Ф. №1) та відображають по рядку 1010 «Основні засоби». Вся інформація по основних засобах в Балансі (Звіті про фінансовий стан) (форма №1) показується одним рядком, тому для аграрних формувань необхідно вказувати дані про земельні ресурси у Примітках до фінансової звітності. У фінансовій звітності земельні ділянки, які перебувають у власності підприємства, в Балансі (Звіті про фінансовий стан) відображаються в першому розділі активу «Необоротні активи» в складі основних засобів, причому сума зносу не виділяється. У випадку визнання земельної ділянки інвестиційною нерухомістю, залежно від оцінки, її

вартість відображається в рядку «Справедлива (залишкова) вартість інвестиційної нерухомості» або «Первісна вартість інвестиційної нерухомості».

Рис. 3. Графік документообігу для сільськогосподарських підприємств

Джерело: власна розробка автора

Крім Балансу, земельні ділянки, що належать підприємству на праві власності, підлягають відображенню у другому та третьому розділах Приміток до річної фінансової звітності.

Статистична ж звітність концентрує дані у кількісному вираженні щодо обсягів земельних ділянок сільськогосподарського призначення та результатів їх використання.

Дані про земельні ресурси систематизують у довідковій інформації у формі державного статистичного спостереження № 50-сг «Основні економічні показники роботи сільгоспідприємств», зокрема у розділі 3 Ф № 50-сг «Землекористування протягом звітного року». Цей розділ заповнюють

на основі документів на право користування землею, записів у земельно-кадастровій книзі, договорів оренди земельних ділянок та даних державного обліку земель [8, с. 38].

Згідно Податкового кодексу України платники єдиного податку четвертої групи подають податкову декларацію на поточний рік. Разом з декларацією обов'язково додаються – Відомості про наявність земельних ділянок, у яких зазначаються дані про кожний документ, що встановлює право власності та/або користування земельними ділянками, у тому числі про кожний договір оренди земельної частки (паю); кадастровий номер земельної ділянки; серія та номер державного акта; нормативна грошова оцінка одиниці площі земельної ділянки і площа земельної ділянки.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, земельні ділянки як активи проходять три основні цикли свого існування на підприємстві: надходження земельних ділянок, експлуатація, вибуття землі зі складу активів підприємства. Кожна стадія вимагає на підприємстві чіткого документального оформлення господарських операцій і відображення на рахунках бухгалтерського обліку з метою контролю за фактичним станом об'єктів обліку. Вивчення існуючих форм первинних документів з бухгалтерського обліку землі свідчить про те, що більшість документів є досить недосконалими, а по деяких господарських операціях із земельними ділянками наразі відсутні спеціалізовані форми документів, які б могли відображати операції, пов'язані з землею. Тому ми пропонуємо розробити спеціалізовані документи для обліку операцій із земельними ділянками за умов функціонування ринку землі.

Вдосконалення первинних документів та реєстрів синтетичного та аналітичного обліку зумовить успішне розв'язання багатьох проблем: відображення в бухгалтерському обліку вартості земель і вкладень у них, їх якості та інших специфічних особливостей.

Відображення господарських операцій, пов'язаних з надходження власних та орендованих земельних ділянок й паїв в агропідприємствах слід відображати у запропонованому нами «Акті приймання-передачі сільськогосподарської ділянки (паю)».

Ми запропонували перелік та склад документів, що, на нашу думку, забезпечить достовірність відображення земельних ресурсів у бухгалтерському обліку за умови функціонування ринку землі.

Література

1. Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку основних засобів: наказ Міністерства Фінансів України від 30 вересня 2003 року N 561220. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MF03270.html (дата звернення: 10.03.2018).
2. Кушніренко О. А. Землі сільськогосподарського призначення як об'єкт обліку та оподаткування. *Збірник наукових праць ВНАУ. Серія: Економічні науки*. 2013. № 3. С. 158–169.
3. Гузар Б. С. Удосконалення оцінки, обліку та контролю використання земельних ресурсів у ринкових умовах. *Економіка АПК*. 2009. № 6. С. 95–103.
4. Ярмолюк О. Ф. Облік земельних ресурсів в сільськогосподарських підприємствах : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09. Київ. ННЦ "Інститут аграрної економіки" УААН, 2008. 220 с.
5. Томчук О. Ф., Федоришина Л. І. Документальне відображення земельних ділянок у системі обліку. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2017. № 1. С. 112-122.
6. Кушніренко О. А. Облік та оподаткування земель сільськогосподарського призначення: концептуальний підхід. *Агроінком*. 2013. № 7-9. С. 76-80.
7. Про затвердження «Типового договору оренди землі»: Постанова Верховної Ради України від 3 березня 2004 р. № 220. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua>. (дата звернення: 10.03.2018).
8. Жук В. М. Пріоритетність обліково-фінансової складової у залученні земель сільськогосподарського призначення до економічного обороту. *Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету. Серія: Економічні науки / Редколегія : Калетнік Г. М. (головний редактор) та інші. Вінниця: ВНАУ, 2012. Випуск 1(56). С. 37-47.*

References

1. Ministry of Finance of Ukraine (2003), *Pro zatverdzhennia Metodychnykh rekomendatsii z bukhhalterskoho obliku osnovnykh zasobiv* [On Approval of Methodological Recommendations for the Accounting of Fixed Assets] *nakaz Ministerstva Finansiv Ukrainy* [Order of the Ministry of Finance of Ukraine] available at: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MF03270.html (access date March 10, 2018).
2. Kushnirenko, O.A. (2013), "Agricultural land as an object of accounting and taxation", *Zbirnyk naukovykh prats VNAU. Serii: Ekonomichni nauky*, no. 3, pp. 158–169.
3. Huzar, B.S. (2009), "Improving the assessment, accounting and control of the use of land resources in market conditions", *Ekonomika APK*, no.6, pp. 95–103.

4. Yarmoliuk, O.F. (2008), "Accounting for land resources in agricultural enterprises", Thesis abstract of Cand. Sc. (Econ.), 08.00.09, NSC "Institute of Agrarian Economics", Ukrainian Academy of Agricultural Sciences, Kyiv, Ukraine, 220 p.
5. Tomchuk, O.F. and Fedoryshyna, L.I. (2017), "Documentary mapping of land plots in the accounting system", *Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky*, no. 1, pp. 112-122.
6. Kushnirenko O.A. (2013), "Accounting and taxation of agricultural land: a conceptual approach", *Ahroinkom*, no. 7-9, pp. 76-80.
7. The Verkhovna Rada of Ukraine (2004), *Pro zatverdzhennia Typovoho dohovoru orendy zemli* [On approval of the Model Land Lease Agreement] *Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy no. 220* [Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine no. 220] available at: <http://zakon2.rada.gov.ua>. (access date March 10, 2018).
8. Zhuk, V.M. (2012), "Priority of the accounting and financial component in attracting agricultural land to economic turnover", *Zbirnyk naukovykh prats Vinnytskoho natsionalnoho ahrarynoho universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky*, iss. 1(56), pp. 37-47.

Стаття надійшла до редакції 22.03.2018 р.

Рецензент: д.е.н., професор Тернопільського національного економічного університету Р.Ф. Бруханський